

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Adrodd i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
Dyddiad:	14 Mai 2026	
Pwnc:	Materion, Risgiau a Chyfleoedd Archwilio Mewnol sy'n weddill	
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru	
Awduron yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru	Nanette Williams Prif Archwilydd NanetteWilliams@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n gosod y dyletswyddau cyfreithiol y mae'n rhaid i bwyllgor archwilio o fewn cyngor eu cyflawni, yn enwedig o ran goruchwyltio trefniadau archwilio mewnol yr awdurdod. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cyflwyno cyfrifoldeb ar y pwyllgor i fonitro'r gwaith o weithredu camau cytunedig (3.4.8.10.10). Mae'r adroddiad hwn yn darparu diweddariad ar statws y materion, risgiau a chyfleoedd sy'n weddill y tynnwyd sylw atynt yn ystod yr Archwiliad Mewnol. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn bodloni gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) newydd yn Sector Cyhoeddus y DU , sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r prif weithredwr archwilio sefydlu methodoleg i gadarnhau bod rheolwyr wedi gweithredu ar argymhellion archwiliadau mewnol neu gynlluniau gweithredu rheoli. Mae hyn yn cynnwys ymholi am gynnydd ar weithredu, cynnal asesiadau dilynol gan ddefnyddio dull sy'n seiliedig ar risg, a diweddarau statws y gweithredoedd rheoli mewn system olrhain (Safon 15.2). Mae trefniadau dilynol presennol Archwilio Mewnol yn cydymffurfio'n llwyr â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd yn Sector Cyhoeddus y DU.		

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae Archwilio Mewnol, ar ran y Cyngor, yn monitro materion a risgiau sydd wedi cael eu hadnabod yn ystod gwaith archwilio drwy ei system olrhain camau, 4action.
- 1.2. Mae'r dangosfwrdd yn rhoi darlun gwir o berfformiad cyfredol mewn perthynas â mynd i'r afael a chamau sy'n weddill, ac mae'n hwyluso'r gwaith o olrhain ac adrodd y wybodaeth hon yn effeithiol. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn rhannu'r dangosfwrdd hwn yn aml gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, fel rhan o'i hadroddiadau sy'n cynnig diweddariad ar archwilio mewnol.
- 1.3. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn os oes modd derbyn adroddiad manwl ar wahân sy'n amlinellu'r perfformiad cyffredinol o ran mynd i'r afael â chamau archwilio, ddwywaith y flwyddyn. Yn ei gyfarfod ar 21 Medi 2021, aeth y Pwyllgor blaenorol ati i ystyried a gwneud penderfyniad ynghylch y manylion y dylid eu cynnwys yn yr adroddiad, er mwyn bodloni ei anghenion sicrwydd yn y maes hwn.

2. Argymhelliad

2.1. Fod y Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio yn:

- Ystyried cynnydd y Cyngor mewn perthynas ag ymdrin â'r 'Materion / Risgiau / Chyfleoedd' Archwilio Mewnol sy'n weddill, a phenderfynu a yw hyn yn foddhaol.

Materion / Risgiau / Cyfleoedd sydd angen sylw

Mawrth 2026

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Nanette Williams MSc CMIIA CIA

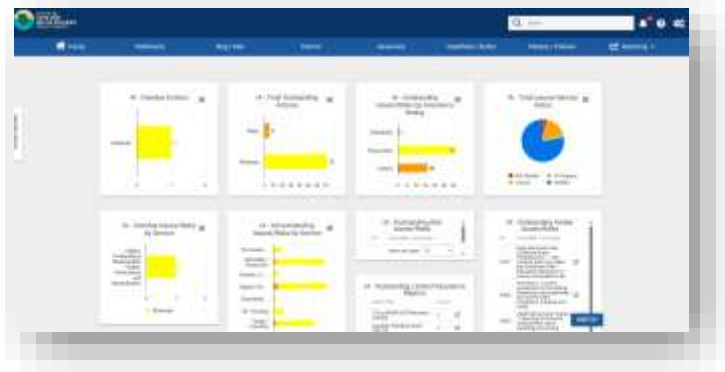
Cynnwys

Cyflwyniad _____	1
Perfformiad Presennol _____	2
Graff 1 – Cyfanswm y gweithredoedd sydd angen sylw _____	2
Graff 2 - Gweithredoedd Hwyr _____	3
Graff 3 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws__	3
Graff 4 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws (gweithredoedd sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed) _____	4
Graff 5 – Materion / Risgiau / Cyfleoedd ‘Critigol’ a ‘Sylweddol’ sy’n parhau i fod angen sylw fesul blwyddyn _____	5
Atodiad 1: Statws Manwl Materion / Risgiau / Cyfleoedd ‘Sylweddol’ sydd angen sylw _____	6

Cyflwyniad

1. Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gosod cyfrifoldeb arno i fonitro gweithrediad y camau a gymerwyd gan reolwyr i fynd i'r afael â'r materion, risgiau a chyfleoedd a godwyd gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol fel rhan o'i waith.
2. Er mwyn cyflawni'r ddyletswydd hon, mae'r pwyllgor wedi gofyn am adroddiad manwl yn dangos perfformiad y Cyngor wrth fynd i'r afael â'r camau sydd angen sylw, a hynny ddwywaith y flwyddyn, yn ei gyfarfodydd ym mis Ebrill/Mai a mis Medi.
3. Mae'n ofynnol hefyd, o dan safon 15.2 o'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-Eang (GIAS), i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol "gadarnhau bod rheolwyr wedi rhoi argymhellion archwilwyr mewnol neu gynlluniau gweithredu rheolwyr ar waith, gan ddilyn methodoleg sefydledig, gan gynnwys holi am gynnydd y gweithredu, cynnal asesiadau dilynol ar sail risg a diweddarau statws gweithredoedd mewn system dracio."
4. Fel yr adroddwyd yn flaenorol, nid yw Archwilio Mewnol bellach yn gwneud argymhellion, ond yn hytrach mae'n adrodd ar 'Faterion' a 'Risgiau', ac, yn fwy diweddar, 'Cyfleoedd'. Er mwyn annog rheolwyr i fod yn atebol am y risgiau hyn, nhw sy'n gyfrifol am ddatblygu cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r materion, risgiau a chyfleoedd a nodwyd, ac rydym yn monitro'r camau a gymerwyd ganddynt.

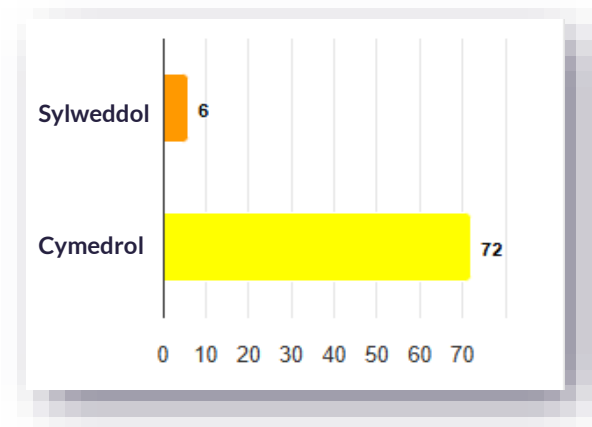
5. Mae adroddiadau sy'n derbyn Sicrwydd 'Cyfyngedig', neu 'Dim' Sicrwydd yn destun adolygiad dilynol ffurfiol gan Archwilio Mewnol, ac mae adroddiad archwilio'n cael ei ddarparu sy'n cynnwys gradd sicrwydd. Rydym yn monitro'r holl faterion, risgiau a chyfleoedd eraill gan ddefnyddio system dracio gweithredoedd corfforaethol y Cyngor (4action).
6. Rydym yn monitro gweithredoedd 'hwyr' yn barhaus er mwyn i ni gael ein diweddarau ar gynnydd yn brydlon gan reolwyr.
7. Rydym wedi datblygu a mireinio dangosfwrdd i ddefnyddwyr ar 4action (isod), sy'n dangos darlun gwirioneddol o berfformiad cyfredol o ran mynd i'r afael â gweithredoedd sydd angen sylw ac mae'n hwyluso'r gwaith o fonitro ac adrodd ar yr wybodaeth hon.

Perfformiad Presennol

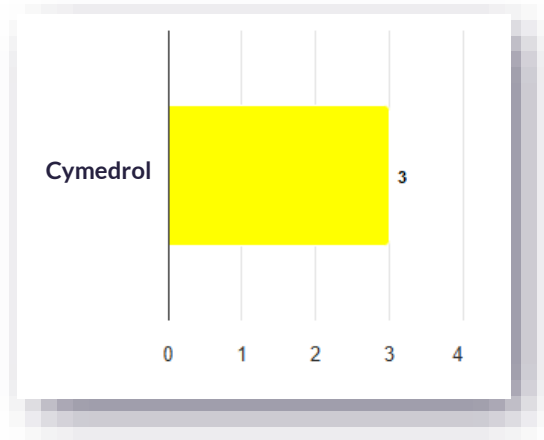
8. Mae'r pum graff isod yn dangos y gweithredoedd sydd angen sylw o fewn y Cyngor ar 31 Mawrth 2026. Mae diweddariad statws manwl ar y 6 mater / risg / cyfle 'sylweddol' sy'n parhau i fod angen sylw wedi'i gynnwys yn [Atodiad 1](#).
9. Dylid nodi na chodwyd unrhyw faterion / risgiau / cyfleoedd 'Coch' neu 'Gritigol' yn ystod y flwyddyn, ac nid oes 'materion / risgiau / cyfleoedd' Coch neu 'Gritigol' angen sylw ar hyn o bryd.

Graff 1 – Cyfanswm y gweithredoedd sydd angen sylw

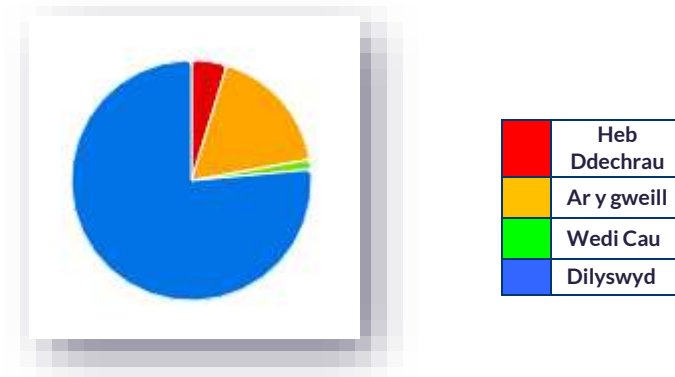
10. Ar 31 Mawrth 2026, roeddem yn cadw llygaid ar 78 o weithredoedd a oedd angen sylw. Roedd chwech o'r rhain yn 'sylweddol' (ambr) a 72 yn 'gymedrol' (melyn), fel y dengys uchod.

Graff 2 - Gweithredoedd Hwyr

11. Rydym yn monitro'r holl weithredoedd ac rydym yn cysylltu â rheolwyr ar ddiwedd y cyfnod gweithredu er mwyn sicrhau eu bod wedi derbyn sylw. Ar hyn o bryd, mae tair gweithred yn 'hwyr' gan nad yw rheolwyr wedi cwblhau'r weithred erbyn y dyddiad a bennwyd, fel y gwelir yn y graff uchod.
12. Mae'r rhain yn gysylltiedig â 'materion/risgiau' 'cymedrol' a godwyd yn ystod archwiliad o brosesau Debyd Uniongyrchol. Rydym yn darparu diweddariad mwy manwl ar y gweithredoedd hyn yn ein hadroddiad dilynol ffurfiol ar y Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl, sydd wedi'i gynnwys yn adroddiad diweddaru'r Pennaeth Archwilio a Risg.

Graff 3 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws

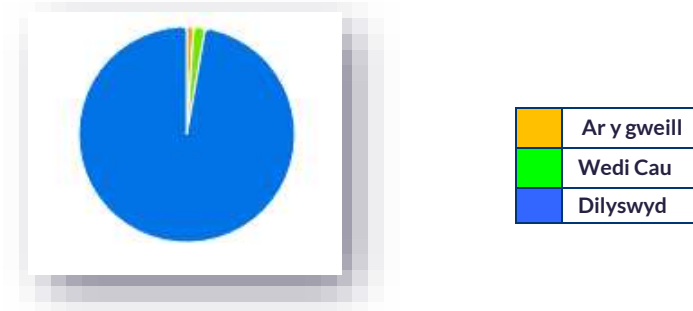

13. Mae Graff 3 yn dangos statws yr holl weithredoedd sydd angen sylw (heb ystyried y dyddiad a gytunwyd gyda rheolwyr i fynd i'r afael â hwy). Mae'r graff yn dangos fod rheolwyr bellach wedi rhoi sylw i 77% o'r camau a gytunwyd ac mae Archwilio Mewnol wedi dilysu 76% ohonynt. ¹
14. Mae'r 1% sydd heb gael eu dilysu'n ffurfiol eto'n gysylltiedig â gweithredoedd yn codi o ddau archwiliad: 'Rheoli Cyflenwyr TG' a 'Diogelwch TGCh mewn Ysgolion Uwchradd'.

¹Mae Archwilio Mewnol yn gwirio'r holl weithredoedd sydd 'wedi cau' er mwyn sicrhau eu bod yn fodlon fod y camau a gymerwyd gan reolwyr wedi mynd i'r afael â'r risg gwreiddiol a nodwyd.

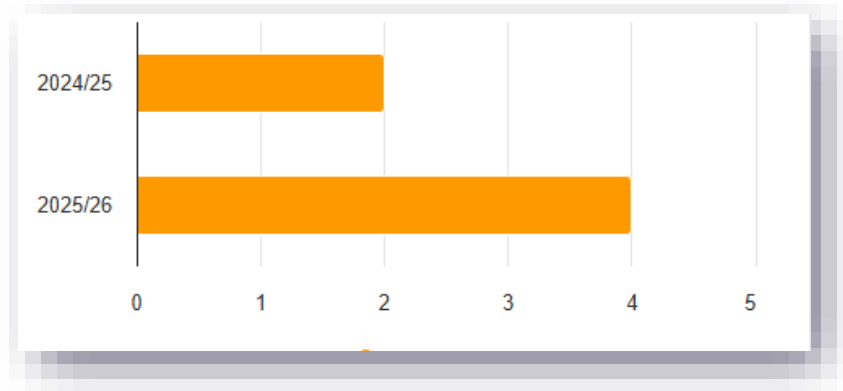
15. Byddwn yn cynnal adolygiadau dilynol yn y meysydd hyn yn ystod chwarter cyntaf 2026-27 a byddwn yn gwirio bod rheolwyr wedi rhoi'r gweithredoedd hyn ar waith yn llwyddiannus yn ystod yr adolygiadau hyn.
16. Mae'r gweithredoedd sydd 'heb eu dechrau' yn ymwneud â sawl archwiliad a gwblhawyd yn ddiweddar lle nad yw'r gweithredoedd a nodwyd wedi cyrraedd eu dyddiad cwblhau disgwylidig eto. Mae'r rhain yn cynnwys:
- Rheoli Perfformiad
 - Diogelwch Ffisegol TG a Rheolaeth Amgylcheddol o Ganolfannau Data
 - Systemau Ariannol: Rheoli Trysorlys
 - Systemau Ariannol: Y Gyflogres
 - Rheolaeth Ariannol: Monitro cyllidebau a llunio rhagolygon
17. Pan fydd y dyddiadau hyn yn agosáu, byddwn yn cysylltu â rheolwyr i ofyn am ddiweddariad er mwyn mesur cynnydd.

Graff 4 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws (gweithredoedd sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed)

18. Yn wahanol i Graff 3, mae Graff 4 yn dangos statws yr holl weithredoedd sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed. Mae'n dangos bod 99% o'r gweithredoedd sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed wedi derbyn sylw.
19. Mae Archwilio Mewnol wedi dilysu'r cyfan bron, ond fel y nodir uchod, mae'r gweithredoedd sydd heb gael eu dilysu'n ymwneud â'r archwiliadau 'Rheoli Cyflenwyr TG' a 'Diogelwch TGCh mewn Ysgolion Uwchradd'. Y gweithredoedd sydd 'ar y gweill' yw'r rhai sy'n hwyr, fel y manylir ym mharagraff 12 uchod.
20. Byddwn yn ymestyn dyddiadau cwblhau ar gyfer rhai camau, ond dim ond os yw'r gwasanaeth yn gallu cynnig rheswm dilys dros wneud hynny, e.e. mae'n amlwg nad yw'r dyddiad gwreiddiol yn gyraeddadwy, gan fod angen gwneud rhagor o waith er mwyn mynd i'r afael â'r 'mater/risg/cyfle'.

Graff 5 – Materion / Risgiau / Cyfleoedd ‘Critigol’ a ‘Sylweddol’ sy’n parhau i fod angen sylw fesul blwyddyn

	Critigol
	Sylweddol

21. Fel y nodir uchod, nid yw'r 6 cam sy'n parhau i fod angen sylw ac sy'n 'sylweddol' o ran blaenoriaeth wedi cael eu cwblhau'n llawn eto, ac nid oes 'materion / risgiau / cyfleoedd' coch neu 'critigol' angen sylw ar hyn o bryd.
22. Mae Graff 5 uchod yn dangos y flwyddyn ariannol pan godwyd y mater/risg 'sylweddol' gyntaf yn ystod ein gwaith archwilio.

23. Nid oes unrhyw faterion / risgiau / cyfleoedd 'sylweddol' yn dyddio'n ôl ymhellach na 2024/25. Dengys hyn fod rheolwyr yn blaenoriaethu mynd i'r afael â risgiau sydd â blaenoriaeth uwch.
24. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n mynd i'r afael â'u materion / risgiau / cyfleoedd yn llwyddiannus ac yn brydlon, gofynnir i berchnogion gweithredoedd 'critigol' neu 'sylweddol' sydd heb eu datrys 12 mis yn dilyn y dyddiad cwblhau gwreiddiol esbonio i'r Pwyllgor pam fod oedi mewn perthynas â mynd i'r afael â'r gweithredoedd.
25. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw faterion /risgiau 'critigol' neu 'sylweddol' sy'n berthnasol.
26. Mae diweddariad manwl ar statws y materion / risgiau / cyfleoedd 'sylweddol' sy'n cael eu tracio ar gael yn [Atodiad 1](#).
27. Byddwn yn cadw llygaid ar yr holl weithredodd sydd angen sylw er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cwblhau.

Atodiad 1: Statws Manwl Materion / Risgiau / Cyfleoedd ‘Sylweddol’ sydd angen sylw

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Cyfredol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*2	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Rhaglenni Addysg Gynnar a Grantiau Gofal Plant	2024/25	Mawrth 2025	01/04/26	Rhesymol	Nid yw'r cyngor yn cynnig y Cynnig Gofal Plant - elfen Addysg (10 awr) i'r holl ddarparwyr gofal plant a gofalwyr plant preifat, yn groes i ganllawiau Llywodraeth Cymru.	Adolygiad dilynol ar y gweill. Byddwn yn cynnal adolygiad dilynol er mwyn penderfynu ar gynnydd wrth fynd i'r afael â'r materion/risgiau a godwyd yn ein hadroddiad gwreiddiol. Cyflwynir adroddiad dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 16 Gorffennaf 2026.
Archwiliad TG - Safonau Diogelwch Data'r Diwydiant Cardiau Talu (PCI DSS)	2024/25	Mawrth 2025	31/05/26	Rhesymol	Nid yw prosesau presennol ar gyfer derbyn taliadau gyda cherdyn dros y ffôn yn cydymffurfio â PCI DSS.	Ar y gweill Mae datrysiad bellach ar waith sy'n cydymffurfio a PCI DSS, sef 'Call Secure', ar gyfer y ganolfan alwadau (taliadau'n cael eu cymryd trwy Paye.net). Mae galwyr sy'n dymuno gwneud taliadau yn cael eu trosglwyddo i system dalu ddiogel, sy'n cydymffurfio. Nid yw'r Oriol yn derbyn taliadau dros y ffôn erbyn hyn ond mae modd talu drwy drosglwyddiad banc. Mae gwaith ar y gweill i roi system dalu ar-lein ar waith ar gyfer y Gwasanaeth Hamdden, fel na fydd angen derbyn taliadau dros y ffôn. Mae'r gwasanaeth yn gweithio gyda'r tîm digidol a'r cyflenwr i hwyluso'r gwaith hwn. Mae'r gwasanaeth yn rhagweld y bydd y cyfleuster hwn yn weithredol yn gynnar ym mis Mai 2026.

*Gradd sicrwydd bresennol - naill ai pan gynhaliwyd yr archwiliad gwreiddiol neu yn dilyn adolygiad dilynol.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Cyfredol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*2	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion	2025/26	Mehefin 2025	01/04/26	Cyfyngedig	Ôl-groniad o asesiadau ariannol yn aros i gael eu prosesu.	Adolygiad dilynol ar y gweill. Byddwn yn cynnal adolygiad dilynol er mwyn penderfynu ar gynnydd wrth fynd i'r afael â'r materion/risgiau a godwyd yn ein hadroddiad gwreiddiol. Cyflwynir adroddiad dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 16 Gorffennaf 2026.
Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion	2025/26	Mehefin 2025	01/04/26	Cyfyngedig	Mae gan y Cyngor nifer o achosion o hen ddyledion sy'n gysylltiedig ag asesiadau ariannol / taliadau gohiriedig lle mae'r cleient wedi marw.	Adolygiad dilynol ar y gweill. Byddwn yn cynnal adolygiad dilynol er mwyn penderfynu ar gynnydd wrth fynd i'r afael â'r materion/risgiau a godwyd yn ein hadroddiad gwreiddiol. Cyflwynir adroddiad dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 16 Gorffennaf 2026.
Rheoli Perfformiad	2025/26	Hydref 2025	31/07/26	Rhesymol	Nid oes gan y tîm Perfformiad Corfforaethol ddigon o adnoddau i wneud gwaith sicrhau ansawdd helaeth ar y data perfformiad a ddarperir gan wasanaethau pob chwarter i'w gynnwys ar y cerdyn sgorio corfforaethol. Mae diffyg system rheoli perfformiad penodol yn lleihau capasiti ymhellach.	Ar y gweill Mae'r tîm perfformiad corfforaethol wrthi'n gweithio gyda'r adran TGCh i adolygu'r opsiynau ar gyfer creu system rheoli perfformiad mewnol ar gyfer y Cyngor cyfan gan ddefnyddio meddalwedd Microsoft. Oherwydd blaenoriaethau eraill, bwriedir datblygu'r system yn ystod 2026/27 a'i rhoi ar waith yn 2027/28.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Cyfredol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*2	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Rheoli Perfformiad	2025/26	Hydref 2025	30/09/26	Rhesymol	Mae diffyg cysondeb rhwng prosesau monitro perfformiad ar draws meysydd gwasanaeth. Er bod diwylliant perfformiad cryf mewn rhai gwasanaethau, gan gynnwys dangosyddion perfformiad allweddol ac adolygu mesurau perfformiad yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn dal i fod yn berthnasol, nid yw hyn yn wir am bob gwasanaeth.	<p>Nid yw'r weithred wedi cyrraedd ei dyddiad cwblhau eto.</p> <p>Mewn ymgynghoriad â'r gwasanaethau, mae'r tîm adolygu perfformiad wedi adolygu templedi'r cynllun darparu gwasanaeth ar gyfer 2026/27 a bydd yn cefnogi gwasanaethau dros yr wythnosau nesaf i gwblhau eu CDG. Mae trafodaethau hefyd ar y gweill gyda gwasanaethau perthnasol ar ffyrdd o gryfhau eu prosesau monitro perfformiad unigol.</p>